

የካቲት 22 ቀን 2003 ዓ.ም

ዳኞች:- ተገኔ ጌታነህ

ሐጎስ መልዳ

ዳኝ መላኩ

ተሻገር ገብረሥላሴ

ዓለ መሐመድ

አመልካች :- የኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ ሠራተኛ ማህበር - አቤነዘር በወንጌል ቀረቡ።

ተጠሪ:- የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስትር የሕግ ተወካይ

አቶ ፈቃዱ ደጀኔ ቀረቡ።

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት የሰበር አቤቱታ ስላቀረበ ነው። ጉዳዩ በመጀመሪያ የታየው በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ነው። የሥር ፍርድ ቤት ተጠሪ ከላሽ አመልካች ተከላሽ በመሆን ተከራክረዋል። ተጠሪ አመልካች በአዋጅ ቁጥር 377/96 መሠረት ተቋቁሞና ሕጋዊ ዕውቅና እና ሕልውና አግኝቶ የኖረ ማህበር መሆኑን ገልጾ ከታህሣሥ 21 ቀን 2001 ዓ.ም ጀምሮ የብሔራዊ ባንክ በአዋጅ ቁጥር 377/96 እንደማይተዳደርና በልዩ ሕግ የሚታደር መሆኑ በሕግ የተደነገገ በመሆኑ ማሕበሩ እንዲፈርስ ውሣኔ ይሰጥልኝ በማለት አመልክቷል። አመልካች በአዋጅ ቁጥር 377/96 መሠረት ዓላማዬን ማሳካት አልቻልኩም ብሎ የመፍረስ ጥያቄ ማቅረብ የማሕበሩ እንጂ የከላሽ (ተጠሪ) መብት አይደለም ማሕበሩ የሚፈርስበት ምክንያት የለም የሚል ክርክር አቅርቧል። የሥር ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከመረመረ በኋላ ሠራተኛው ከአዋጅ ቁጥር 377/96 ውጭ በተለየ ደንብ መታደሩና ማሕበሩን ለማፍረስ ያማያስችል አይደለም በማለት የተጠሪን ክስ ውድቅ አድርጎታል። በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ተጠሪ ይግባኝ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቅርቧል። ይግባኝ ሰሚ ችሎቱ የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የብሔራዊ ባንክ ሠራተኞች በደንብ ቁጥር 157/2001 የሚተዳደሩ መሆኑ በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀፅ 3/1/ሠ/ የሚሸፈኑ ባለመሆኑ የሥር ፍርድ ቤት ማሕበሩ ሊፈርስ አይገባም ሲል የሰጠው ውሣኔ ተገቢ አይደለም በማለት የሥር ፍርድ ቤትን ውሣኔ ሽሮ አመልካች ማሕበር እንዲፈርስ ውሣኔ ሰጥቷል።

አመልካች ግንቦት 2 ቀን 2002 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ ማሕበሩ ለሰላሳ ሦስት ዓመት ያሕል ዕውቅና አግኝቶ የሠራተኛውን መብትና ጥቅም ሲያስጠብቅ የኖረ ነው። ሠራተኛው

በደንብ ቁጥር 157/2001 የሚተዳደር መሆኑ ማህበሩ ያለውንና ቀደም ሲል የነበረውን ህልውና ለማስጣት የሚቻል አይደለም። የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 120 ድንጋጌና የአገሪቱን ሕገ መንግስት አንቀጽ 31 እንደዚሁም ዓለም አቀፍ የሠራተኞች ድርጅት በኩል ያፀደቁትን ስምምነቶች በተለይም ቁጥር 87 እና ቁጥር 98 የሚጥስና መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው። ስለሆነም በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት አመልክቷል።

ተጠሪ በበኩሉ ታሕሣሥ 7 ቀን 2003 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር መልስ የብሔራዊ ባንክ ማቋቋሚያ አዋጅን ለማሻሻል የወጣው አዋጅ ቁ. 591/2000 የባንኩን ሠራተኞችና የአስተዳደር አካላትን በተመለከተ የሚኒስትሮች ምክር ቤት ደንብ እንድያወጣ ሥልጣን ይሰጣል። በዚህ መሠረት ደንብ ቁጥር 157/2001 ወጥቶ ሥራ ላይ ውሏል። የባንኩ ሠራተኞች በዚህ ልዩ ሕግ የሚተዳደሩና በአዋጅ ቁጥር 377/96 የማይተዳደሩ በመሆናቸው በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 3 ንዑስ አንቀጽ 2/ሠ/ መሠረት በአዋጅ ቁጥር 377/96 መሠረት ያቋቋመው አመልካች ሕልውና ኖሮት ተግባሩን ሊያከናውን አይችልም ። አመልካች የአዋጅ ቁ/ 377/96 አንቀጽ 120ን በመጥቀስ ያቀረበው አቤቱታ ከተያዘው ክርክር ጋር አግባብነት ያለው አይደለም። በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 31 እና ዓለም አቀፍ የሠራተኞች ድርጅት ስምምነቶች ቁጥር 87 እና ቁጥር 98ን በመጥቀስ ያቀረበው መከራከሪያ ተቀባይነት ያለው አይደለም። በልዩ ሕግ የሚተዳደሩ እንደ ፖሊስ ዐቃቤይነት ሕግ ዳኞች የመንግስት ሠራተኞች በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁጥር 377/96 መሠረት የተደራጀ ማህበር እንደማይኖራቸው ሁሉ አመልካች የተለየ የሚሆንበት ምክንያት የሌለ በመሆኑ የአመልካችን የሰበር አቤቱታ ውድቅ በማድረግ እንዲያስናብተን በማለት መልስ ሰጥቷል። በሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም መዝገቡን መርምረናል። ጉዳዩን እንደመረመርነው አመልካች እንዲፈርስ ተጠሪ ያቀረበው ጥያቄና ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠው ውጤት በአግባቡ ነው ወይስ አይደለም ? የሚለው ጭብጥ መመርመር ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል።

አመልካች በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 31 ማንኛውም ሰው ለማንኛውም ዓላማ የመደራጀት መብት እንዳለው የተደነገገ መሆኑን ገልጾ በተጠሪ የተመዘገበውን የምስክር ወረቀት የተሰጠው የብሔራዊ ባንክ ሠራተኛ ማህበር የሚፈርስበት ሕጎዊ ምክንያት የለም የሚል ክርክር አቅርቧል። እዚህ ላይ የሚነሳው ጥያቄ አመልካች በሕገመንግስቱ አንቀጽ 31 እና ሌሎች የሕግ ማዕቀፎችን መሠረት በማድረግ እንደተቋቋሙት ሌሎች የሙያ ማህበራት የሚቆጠር ነው ወይስ አይደለም? የሚለው ነጥብ ነው።

የሠራተኛ ማህበር የማቋቋም መብት በህገመንግስቱ አንቀጽ 31 ከተደነገገው በተለየ ሁኔታ በህገመንግስቱ አንቀጽ 42 ንዑስ አንቀጽ 1/ሀ/ የፋብሪካና የአገልግሎት ሠራተኞች ገበሬዎች የእርሻ ሠራተኞች ሌሎች የገጠር ሠራተኞች ከተወሰነ ደረጃ በታች ያሉና የሥራ ጠባያቸው የሚፈቅድላቸው የመንግስት ሠራተኞች የሥራና የኢኮኖሚውን ሁኔታ ለማሻሻል በማህበር የመደራጀት መብት አላቸው ይህ መብት የሠራተኛ ማህበራትን ሌሎች ማህበራትን በማደራጀት ከአሠሪዎችና ጥቅማቸውን ከሚነኩ ሌሎች ድርጅቶች ጋር የመደራደር መብት ያካትታል በማለት ይደነግጋል። በህገመንግስቱ አንቀጽ 42 ንዑስ አንቀጽ 1/ሀ/ እና በአዋጅ ቁጥር 377/96 መሠረት የሚቋቋም የሠራተኛ ማህበር በህገመንግስቱ አንቀጽ 31 እና በሌሎች የህግ ማዕቀፎች ከሚቋቋሙ ማህበራት በአደረጃጀቱ በዓላማውና በተግባሩ የሚለይበት ሁኔታ እንዳለ በህገመንግስቱ አንቀጽ 42 ንዑስ አንቀጽ 1/ሀ/ እና በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 42 የንዑስ አንቀጽ 2 እና ንዑስ አንቀጽ 3 ድንጋጌ

ለመገንዘብ ይቻላል። ከዚህ በተጨማሪ የሠራተኛ ማህበር የሚመዘገቡትና የምስክር ወረቀት የሚያገኝበት መንገድ ሌሎች ማህበራት ከሚመዘገቡትና ዕውቅና ከሚያገኙበት የተለየ መሆኑን ከአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 118 ድንጋጌዎች ለመገንዘብ ይቻላል። "የሠራተኛ ማህበር" በህገ መንግስቱ አንቀጽ 42 መሠረት የመመሥረት መብት ያላቸው "ሠራተኞች" ሲሆኑ ማንኛውም ሰው ዓላማውን እደግፋለሁ በሚል ምክንያት የአንድ ሠራተኛ መህበር አባል መሆን አይችልም ። የሠራተኛ ማህበር የመመስረት የሠራተኛ ማህበር አባል መሆንና የመሳተፍ መብት ያላቸው "ሠራተኞች" ብቻ መሆናቸውን በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 113 ንዑስ አንቀጽ 1 በግልጽ ተደንግጓል። የሠራተኛ ማህበር ማለት ሠራተኞች በአንድነት ሆነው የሚያቋቁሙት ማህበር እንደሆነ በአዋጁ አንቀጽ 113 ንዑስ አንቀጽ 2/ሀ/ ተደንግጓል።

"ሠራተኛ ' ማለት በዚህ አዋጅ አንቀጽ 4 በተመለከተው መሠረት ከአሠሪ ጋር በቅጥር ላይ የተመሰረተ ግንኙነት ያለው ግለሰብ ነው በማለት አዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 2/4/ ትርጓሜ ሰጥቶታል። ስለሆነም በአንድ ተቋም ውስጥ የሚሠሩ ሠራተኞች የሠራተኛ ማህበር ለማቋቋም የሚችሉት ወይም ቀደም ሲል በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ አቋቋሙት የነበረው ማህበር ህጋዊ ህልውና ኖሮት በሠራተኛ ማህበርነቱ ሊቀጥል የሚችለው የተቋሙ ሠራተኞችና የማህበሩ አባላት በአዋጅ ቁጥር 377/96 እና በህገመንግስቱ አንቀጽ 42 መሠረት የሠራተኛ ማህበር የማደራጀት መብት ያላቸውና "ሠራተኛ ' የሚለውን ትርጓሜ የሚያሟሉ ሁነው ሲገኙ እንደሆነ ከላይ በዝርዝር ከገለፅናቸው ድንጋጌዎች ለመረዳት ይቻላል።

ከዚህ በተጨማሪ በአዋጅ ቁጥር 377/96 ተቋቁሞ በተጠሪ ተመዝግቦና የምስክር ወረቀት ተሰጥቶት የተደረጀና ሕጋዊ ህልውናውን ይዞ የሚቆይ የሠራተኛ ማህበር ከሌሎች ማህበሮች የተለየና "ሠራተኞችን ብቻ በአባልነት የያዘ መሆን እንደሚገባው ስለ ሠራተኛ ማህበር አመሠራረት በሚደነግገው አንቀጽ 114፣ ስለሠራተኛ ማህበር ተግባር ከሚደነግገው አንቀጽ 115 ስለ ማህበራት ምዝገባና ሕጋዊ ሕልውና ከሚደነግገው አንቀጽ 118 ድንጋጌዎች ለመገንዘብ ይቻላል። ስለሆነም የሠራተኛ ማህበር የመመስረት መብት በአዋጅ ቁጥር 377/96 "ሠራተኛ ' የሚለውን ትርጉም የሚያሟሉ በዚህ አዋጅ መሠረት የሚተዳደሩ ሠራተኞች መብት ብቻ መሆኑን ከሕገመንግስቱ አንቀጽ 42 ንዑስ አንቀጽ 3 እና ከአሥሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁጥር 377/96 ዝርዝር ድንጋጌዎች ለመረዳት ይቻላል።

አመልካች አባላቱ በአዋጅ ቁ. 377/96 በሚተዳደሩበት ጊዜና ከዚህ የሕግ ማዕቀፍ በፊት በነበረው አዋጅ ቁጥር 42/68 መሠረት ተደራጅቶ የነበረ መሆኑ ከክርክሩ ለመገንዘብ ችለናል። በአዋጅ ቁጥር 42/1968 እና በአዋጅ ቁጥር 377/96 አባላቱ "ሠራተኛ" የሚለውን የሕግ ትርጓሜን በሚያሟሉበት ወቅት የተደራጀ የሠራተኛ ማህበር ተቋሙ የሚተዳደርበት የሕግ ማዕቀፍ ከተቀየረና አባላቱ "ሠራተኛ" የሚለውን የሕግ ትርጉም የሚያሟሉበት ሁኔታ ከተፈጠረ "በሠራተኛ ማህበርነቱ' ተሰጥቶት የነበረው ምዝገባና እውቅና እንዲሁም የምስክር ወረቀት ለሚመለከተው ክፍል እንዲመልስ ተጠሪን ከመጠየቅ የአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 120 ድንጋጌዎች የሚከለክል አይደለም። የአዋጁ አንቀጽ 120 በባህሪው የአመልካች ክርክር (Indicative) የህግ ድንጋጌ እንጂ "Exhaustive" አሳሪ ወይም አሟጣጭ የህግ ድንጋጌ አይደለም።

ስለሆነም አባላቱ በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ጥር 377/96 በሚተዳደሩበትና ሠራተኛ የሚለውን ትርጓሜ በሚያሟሉበት ወቅት በሠራተኛ ማህበርነት ተመዝግቦና ከተጠሪ የምስክር

ወረቀት ወስዶ በህገመንግስቱ አንቀጽ 42 እና በአሠሪና ሠራተኛ አዋጅ አንቀጽ 115 የተመለከቱትን ተግባራት ሲፈፅም የቆየው አመልካች የተቋሙ ሠራተኞች በደንብ ቁጥር 157/2001 መተዳደር ከጀመሩበትና "ሠራተኞች" የሚለውን ትርጓሜ የሚያሟሉ ከሆኑበት ጊዜ ጀምሮ በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 3 ንዑስ አንቀጽ 2(ሠ) ከተዘረዘሩት መካከል የሚመደቡ በመሆናቸው ከተጠሪ የተደረገሉትን ምዝገባና የምስክር ወረቀት ይዞ በሠራተኛ ማህበርነት የሚቀጥልበት ምክንያት የለም። ስለሆነም ተጠሪ አመልካችን በአዋጅ ቁጥር 377/96 በአንቀጽ 118 ንዑስ አንቀጽ 3 መሠረት በመመዘገብ የሰጠው የምስክር ወረቀት እንዲሠረዝለት ማመልከቱ ተገቢና ሕጋዊ መሠረት ያለው ሲሆን የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትም የተጠሪን ጥያቄ በመቀበል የሰጠው ውሳኔ የህገመንግስቱን አንቀጽ 42 ድንጋጌዎችና በአዋጅ ቁጥር 377/96 ከላይ የተገለፁትን አግባብነት ያላቸውን ድንጋጌዎች መሠረት ያደረገ በመሆኑ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የሌለበት ነው በማለት ወስነናል።

ው ሳ ኔ

- 1. የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ ፀንቷል።
- 2. ግራ ቀኝ በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ለየራሳቸው ይቻሉ።
መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

እ/ብ